

Det kongelige barne- og likestillingsdepartement
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Deres referanse: 19/681-2

Oslo, 20.mai 2019

MiRA-Senterets innspill – NOU 2018:18 – Trygge rammer for fosterhjem

MiRA-Senteret takker Barne- og likestillingsdepartementet for muligheten til å gi innspill til utredningen NOU-Trygge rammer for fosterhjem, datert 18.02.2019. MiRA-Senteret vil i det følgende gi noen generelle kommentarer til deler av utredningen, basert på kunnskap brakt frem blant annet gjennom vårt arbeid med håndboken «*Barnevern i et mangfoldig samfunn*» (2015). Dette for å belyse våre synspunkt knyttet til viktige hovedmomenter i arbeidet med å gjøre fosterhjem mer forutsigbart, tryggere og bedre tilpasset, spesielt for barn og kvinner med minoritetsbakgrunn.

Boken er et resultat av vårt treårige prosjekt «*Minoriteter i møte med barnevernet. – belastning eller problemløsning?*» hvor vi arrangerte samtalegrupper for mødre med minoritetsbakgrunn, dialogmøter mellom minoritetsmødre og barnevernsansatte, kurs for barnevernsansatte og samtalegrupper med terapeut for mødre som har mistet omsorgen for sine barn. I håndboken drøfter vi hvordan man kan øke minoriteters forståelse av barnevernets arbeid og gi barnevernsansatte redskaper til å gjøre en mer effektiv og tilpasset innsats i møte med disse familiene. Spesielt relevant for denne utredningen fremhever også boken viktige aspekt ved å kunne ivareta minoritetsbarns rettigheter ved plassering utenfor hjemmet, viktigheten av en aktiv og målrettet rekruttering av minoritetsfamilier som fosterhjem, samt viktigheten av kultursensitivitet, både i samarbeidet og i ettervernet av barn, ungdom og voksne.

Ivaretagelse av minoritetsbarns rettigheter ved plassering utenfor hjemmet:

Utredningen peker på at det omtrent er like vanlig for barn med innvandrerbakgrunn å bo i fosterhjem som for barn uten innvandrerbakgrunn og at det lenge har vært en utfordring å rekruttere et tilstrekkelig antall fosterhjem som dekker de behovene barna har. Ungdom, søsken, barn med funksjonsnedsettelse og barn med minoritetsbakgrunn er det særlig vanskelig å finne fosterhjem til. Vanskelighetene med å finne fosterhjem som kan ta imot søsken, fører til at en del søsken ikke kan bo sammen i fosterhjem. Mange av barna som har ventet lenge, har særlige omsorgs- og hjelpebehov knyttet til psykiske vansker av ulik grad.

I utredningen pekes det på at det er et problem at det er for lite mangfold blant fosterfamilier. MiRA-Senteret har lenge tatt til orde for at en flerkulturell bakgrunn bør sees som en viktig arv som barnet står i fare for å miste ved omsorgsovertakelse. Derfor mener vi nå det er positivt at utredningen peker på dette som et svært viktig fokusområde slik at det i fremtiden kan arbeides aktivt og målrettet med rekruttering av fosterforeldre med flerkulturell bakgrunn. Siden en plassering i fosterhjem ofte tar sikte på å være en midlertidig løsning, er det desto viktigere at barnet ikke mister kontakten med sin bakgrunn og sitt språk i tiden det bor utenfor hjemmet. Retten til kontakt med kulturell, religiøs og språklig bakgrunn må derfor vektlegges sterkt i vurderingen av samvær med biologiske foreldre ved omsorgsovertakelse.

Gjennom prosjektet «Minoriteter i møte med barnevernet – problemløsning eller belastning» fremhevet minoritetsmødre selv dette da mange fortalte at det oppleves som en ekstra belastning at barna deres er plassert i hjem der de står i fare for å miste språkferdigheter og kulturell tilknytning. Dette ble av noen beskrevet som en «dobbel berøvelse», der man mister barnet i dobbel forstand. Mange bekymrer seg mye for at barnet tillegger seg vaner som strider mot familiens ulike kulturelle eller religiøse verdier, som å røyke eller drikke alkohol.

Ved samvær mellom barnet og dets biologiske foreldre har vi også sett at familien pålegges å kommunisere på norsk, slik at representanter fra barnevernet enklere kan observere og vurdere samhandlingen dem imellom. Dette mener vi gjør det vanskelig for foreldre å opprettholde et naturlig og nært forhold til barnet etter omsorgssvikten.

Samtidig ser vi på det som svært viktig at det blir gjort nøye vurderinger knyttet til sosioøkonomisk bakgrunn og eventuelle klasseforskjeller ved valg av fosterfamilie. Vi har gjentatte ganger, både i prosjektperioden og gjennom våre krisehjelp- og rådgivningssamtaler i ettertid vært vitne til saker der barn fra familier med lav inntekt ble plassert midlertidig i fosterfamilier og beredskapshjem som var svært velhavende. Vi anbefaler at det blir sett nærmere på en slik praksis, og at man utreder hvorvidt en stor kontrast i sosio-økonomisk tilværelse er gunstig for barnet med tanke på tilbakeføring som hovedmål. Mødre som deltok i prosjektet uttrykte at de følte seg hjelpeløse og fortvilte når barnet deres ble plassert i en familie som kunne tilby barnet flere materielle goder enn det de kunne selv.

Vi understreker følgende:

- Det er behov for større samordnet innsats for rekruttering av minoritetsfamilier som fosterhjem
- Fosterforeldre bør få opplæring og oppfølging i hvordan ivareta og skape kontinuitet for barnet med tanke på dets kulturelle arv
- Ved samvær bør biologiske foreldre kunne snakke med barna på sitt eget språk
- Praksisen med å plassere barn fra hjem med lav inntekt i hjem med høy inntekt bør utredes. Et sentralt spørsmål er hvordan endringen i sosioøkonomisk status påvirker vurderingen av barnets beste. At en familie har flere materielle gode er ikke det samme som at de har flere ressurser å tilby barnet.

Samarbeid og samordning:

MiRA-Senteret er positive til at utvalget mener det er nødvendig å utarbeide en forskrift om individuell plan på barnevernsområdet. Vi mener det er en klar svakhet i systemet når det ikke finnes klare retningslinjer for bruken av individuell plan i barnevernet, og heller ikke retningslinjer for hvem som har ansvaret når flere tjenester har ansvar. Vi anbefaler at en slik forskrift blir formulert med stor klarhet slik at den kan sikre at alle barn som har krav på individuell plan, sett ut fra sin situasjon, får dette.

Vi er enige i utvalgets vurderinger knyttet til at taushetspliktreglene i ulike lovverk kan virke som uklare og at det slik oppstår usikkerhet i de ulike tjenestene om hvordan taushetspliktreglene og unntakene fra dem skal forstås og hvilken informasjon som kan deles. I tillegg til at taushetspliktreglene på helse- og velferdsområdet bør gjennomgås med tanke på språklig modernisering og forenkling, samt vektlegges i relevante utdanninger mener vi at man må styrke kunnskapen om viktigheten av et helhetlig arbeid.

Flere av de mødrene vi har arbeidet med har blitt utsatt for partnervold og har kontaktet hjelpeapparatet, har ikke blitt satt i kontakt med barnevernet for å få hjelp til å bygge opp en

trygg hjemmesituasjon i etterkant av volden. Dermed har problemer utartet, og mange av mødrene i prosjektet som er blitt utsatt for vold har mistet omsorgen for barnet i etterkant. På grunn av manglende samarbeid mellom ulike hjelpeinstanser har disse mødrene ikke fått hjelp til å opprette en trygg og god situasjon for sitt barn. For å ivareta og myndiggjøre minoritetsforeldre ønsker vi en bedring av rutinene for henvisning til og samarbeid mellom ulike instanser i hjelpeapparatet.

Vi har følgende forslag:

- Overfor foreldre som har opplevd krig og flukt, partnervold eller andre psykisk belastende hendelser må barneverntjenesten ha gode rutiner for samarbeid med det psykiske hjelpeapparatet, slik at behov for behandling blir avdekket og fulgt opp.
- For mange innvandrereforeldre vil manglende sosial nettverk gjøre at de har mindre muligheter for avlastning med barnepass i sitt nærmiljø. Dette gjelder særlig for eneforsørgere. I en slik situasjon vil det være hensiktsmædig for barnevernet å samarbeidet med frivillige organisasjoner som kan tilby nettverksbyggende aktiviteter, slik som MiRA-Senteret.

Omsorgsovertakelse:

MiRA- Senteret mener at omsorgsovertakelse er en svært alvorlig hendelse. Mødre med minoritetsbakgrunn som er blitt fratatt sine barn forteller at livet deres er blitt snudd opp ned, og at de er blitt et helt menneske. Mange forteller at sorgen og tristheten har overveldet dem, og at de har mistet lysten til å leve videre uten sine barn. De føler at de kjemper mot et system som er autoritært, lukket og mangler respekt for deres oppdragelsesmetoder. Mange er i tillegg bekymret for konsekvensene når barna plasseres i etnisk norske fosterhjem, der de mister kontakten med sitt morsmål, sin kultur og sin flerkulturelle identitet.

Vi har ved flere anledninger tatt til ordet for at en flerkulturell bakgrunn bør sees på som en viktig arv som barnet står i fare for å miste ved omsorgsovertakelse. Uavhengig av hva som har skjedd i en konkret situasjon, må foreldre få tilstrekkelig hjelp til å belyse sin versjon av saken. Dette krever at barnevernet innehar nødvendig kulturkompetanse, bruker kvalifiserte tolker der det er nødvendig, viser respekt for andre verdier enn de tradisjonelt norske og bygger tillit gjennom troverdig veiledning og støtte. Det er vårt håp at barnevernet i fremtiden bruker mer ressurser på å styrke det forebyggende arbeidet og finne alternative løsninger, og tyr til omsorgsovertakelse kun som absolutt siste utvei.

Der omsorgsovertakelse er absolutt siste utvei er det derfor svært viktig at det arbeides aktivt med rekruttering av fosterforeldre med flerkulturell bakgrunn og i nær slekt til barnet. Vi mener derfor at det må sikres at kommunene aktivt jobber for rekruttering av fosterforeldre med minoritetsbakgrunn, og at plikten om alltid å se etter fosterfamilier i familien eller nære nettverk opprettholdes. Retten til kontakt med kulturell, religiøs og språklig bakgrunn er et aspekt som bør vektlegges i vurderingen av omsorgsovertakelse av barnet. Ettersom en plassering i fosterhjem ofte tar sikte på å være en midlertidig løsning, er det desto viktigere at barnet ikke mister kontakten med sin bakgrunn og sitt språk i tiden det bor utenfor hjemmet.

Ettervern av barn- og voksne:

I utredningen fremheves det at det er særlig aktuelt for ungdom i barnevernet med samarbeid med NAV-kontoret. Det pekes også på at tjenestetilbudet for disse ungdommene vil ha noe ulik karakter avhengig av om det er barnevernstjenesten eller NAV-kontoret ungdommene får oppfølging fra, da oppfølging fra barnevernet vil ha en omsorgsdimensjon, mens oppfølging fra NAV-kontoret legger vekt på aktivering og økonomisk selvstendighet.

I vår håndbok viste vi til en studie av ettervernstilbudet for ungdom i tre norske kommuner der forskere ved FAFO finner at kommunene ikke har spesielle tiltak rettet mot ungdom med innvandrerbakgrunn, men er opptatt av å møte den enkeltes individuelle behov (Bogen og Nadim 2009). Likevel beskrives visse spesifikke situasjoner og forhold som gjelder ungdom med innvandrerbakgrunn, og som krever spesiell oppfølging og kompetanse fra barnevernet. Det påpekes at minoritetsungdom kan oppleve diskriminering blant boligutleiende og arbeidsgivere, og kan ha behov for ekstra hjelp fra barnevernet for å finne bolig eller arbeid som unge voksne. Vi anbefaler derfor at det må sikres at ansatte som utarbeider opplegg for ettervern har kunnskap om tilleggsutfordringer ungdom med minoritetsbakgrunn kan møte i overgangen til voksentilværelsen.

I denne sammenheng vil vi også påpeke viktigheten av ettervern av foreldre. Mange foreldre er dypt involvert i en kamp for å få barna sine tilbake, og bruker all sin tid og sine krefter på dette. Uten hjelp og oppfølging fra barnevern og hjelpeapparat sliter mange med å tilpasse seg sin nye tilværelse og gå videre med livet sitt. Når de voksne sliter, går det utover barna som skal ha fortsatt samvær med sine biologiske foreldre. Uten oppfølging kan det være vanskelig å få til et godt samarbeid mellom biologiske foreldre, fosterforeldre og barnevernet, hvilket er en forutsetning for en stabil og god situasjon for barnet etter omsorgsovertakelse.

- Vi anbefaler derfor at barnevernet bør styrke oppfølgingen av foreldre som har mistet omsorgen for sine barn. Her kan barnevernet med fordel samarbeide med familievernkontoret og andre relevante instanser.

MiRA-Senteret takker for muligheten til å komme med innspill til utredningen og håper våre anbefalinger blir tatt i betraktning.

Med vennlig hilsen

MiRA-Senteret

Fakhra Salimi

Leder

Anne Berit Sødal

Adm. ansvarlig